

FUNDACJA GENERAL ELŻBIETY ZAWACKIEJ
Archiwum i Muzeum Pomorskie Armii Krajowej
oraz Wojskowej Służby Polek
87-100 Toruń, ul. Podmurna 93, tel. 0048 56 65 22 186
e-mail: fapak@wp.pl; www.zawacka.pl
NIP 956 16 25 127; REGON 870502736
KRS 00000 41692
Nr r-ku 82 1090 1506 0000 0000 5002 0244

MEMORIAL

General Marii Wittek

Zobowiązuje się

fotogr.

BSCH
Okr. Kruki

WOLNA Maria
z d. Kazanowicz
i v. Senderek

407F/WSK

SPIS ZAWARTOŚCI TECZKI — 4077/WSK

WOLNA Maria

z d. Kazanowicz

I v. Sendorek

I. Materiały dokumentacyjne

I/1 – relacja właściwa —

I/2 – dokumenty (sensu stricto) dot. osoby relatora —

I/3 – Inne materiały dokumentacyjne dot. osoby relatora —

II. Materiały uzupełniające relację ✓ k. 1, s. 1

III. Inne materiały (zebrane przez „relatora”):

III/1 – dot. rodziny relatora —

III/2 – dot. ogólnie okresu sprzed 1939 r. —

III/3 – dot. ogólnie okresu okupacji (1939 – 1945)

III/4 – dot. ogólnie okresu po 1945 r.

III/5 – Inne...

IV. Korespondencja

.....
.....
.....
.....

V. Wypisy ze źródeł (tzw.: „nazwiskowe karty informacyjne”) ✓

VI. Fotografie ✓ k sero

II Materiały uzupełniające relację

- M. Kalicińska, J. Woźtycz, Maria Wolna (1914-2003), „Gazeta Wyborcza”
27.01.2005, k.1, s.1

Przystąpiła do fundacji K. Woźtowicz 7.07.2005.

Przeżył i K. Wojtowicz 7/11/05

Gazeta Rybnicka, Kraków
27 stycznia 2003r

KRAKÓW

POŻEGNANIA

WSPOMNIENIE w 2. rocznicę śmierci

Maria Wolna (1914-2003)

Urodziła się 26 marca 1914 r. w Mohyłowiu n. Dnieprem, w rodzinie ziemiańskiej Sergiusza Kazanowicza (zmarł ok. 1917 roku), ziemianina, prezydenta miasta Mohylova, prezesa Związku Ziemian, zaginionego w czasie rewolucji bolszewickiej, i Marii z d. Koc (1896-1961, primo voto Pinkasowej). Miała brata Władysława Sergiusza (1915-1969, bibliotekarza i bibliofila, założyciela Biblioteki Naukowej „Książka na Śląsk” we Wrocławiu).

W 1918 r., po rewolucji bolszewickiej, uciekała wraz z matką i bratem z Wilna; ojciec, który schronił się w Petersburgu, nigdy się nie odnalazł. Następnie w roku 1920 wraz z matką i bratem przenieśli się do Krakowa. W roku 1924 r. ukończyła szkołę powszechną i rozpoczęła naukę w Państwowym Gimnazjum im. Królowej Wandy. W 1926 r. wstąpiła do 6. Krakowskiej Drużyny Harcererek im. M. Rodziewiczówny, prowadzonej przez Zofię Krórowską, gdzie w roku 1927 złożyła przyrzeczenie harcerskie, zdobyła stopień pionierki i od 1928 r. była zastępową. Uczestniczyła w wielu obozach, m.in. w Kasince Małej, Wiśniczu, Rabie Wyżnej, Frydmanie, a w 1932 r. należała do drużyny służbowej VII Światowej Konferencji Skautek na Buczu.

W 1932 r. zdała maturę i rozpoczęła studia w zakresie geografii i geologii na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego. Kontynuowała pracę w harcerstwie, kończąc w sierpniu 1933 r. kurs drużynowych w Soli k. Żywca, po którym objęła funkcję drużynowej I. Kolejowej Drużyny Harcererek.

W chwili wybuchu wojny miała absolutorium, nie zdążyła jednak ukończyć pracy magisterskiej. Ewakuowana wraz z mężem Andrzejem Sendorkiem, pilotem rezerwy, matką i nieletnią wychowanką dojechała do Lwowa, który po tygodniu opuściła i znalazła się w Otyni pod Kołomyją. W listopadzie 1939 r. przez granicę w Przemyślu wróciła do Krakowa. Po paru miesiącach otrzymała pracę za wyżywienie w sekcji charytatywnej dla wysiedlonych. W 1940 r. wprowadzona przez Barbarę Andrusikiewicz-Matusową ps. „Kwiatkowska”, wstąpiła do Ludowego Związku Kobiet, organizacji podziemnej wywodzącej się z ZMW „Wici”, związanej z Ruchem Ludowym (krypt. ROCH) i Batalionami Chłopskimi. Statutowo była to działalność nastawiona na oświatę kulturalną, gospodarczą i sanitarną kobiet wiejskich. W warunkach wojny Maria Sendorek, jak wszystkie działaczki LZK, pełniła funkcje łączniczki i sanitariuszki, organizowała konspiracyjne lokale. Powielala i przechowywała w swoim mieszkaniu, a także rozwoziła prasę podziemną. Wspólnie z Zofią Leganówną i Jerzym Wolnym przez szereg tygodni ukrywała rannego por. Karola Chmiciła ps. „Grom”, komendanta powiatowego BCH z Dębicy. Od 1940 r. do końca wojny pracowała w Radzie Głównej Opiekuńczej (RGO), którą to pracę w latach 1943-1945 łączyła z funkcją przedstawicielki PSL w Sekcji Społecznej Delegatury Rządu w Krakowie, działającej pod kierownictwem dr. Tadeusza Seweryna ps. „Socha”. W tej roli zbierała pieniądze na rzecz delegatury rządu i rozprawiała zapomogi pieniężne delegatury oraz żywność dostarczaną przez chłopów z Ruchu Ludowego i gromadzoną w magazynach RGO wśród inteligencji krakowskiej, a zwłaszcza profesorów UJ i innych uczelni, oraz rodzin więźniów. Była przewodniczącą Koła Miejskiego LZK w Kra-

kwowie. Pisała artykuły do „Wiadomości Kobięcych” i „Żywił” pod pseudonimem „Mar” lub „Waligórska”. Z polecenia LZK prowadziła na wsi pogadanki pod pozorem propagowania higieny w ramach kursów Społem, na które Niemcy zezwalali. Równocześnie od końca 1940 r. pracowała w konspiracyjnej organizacji harcererek, zaangażowana przez Helene Papińska (zam. Borowicka). Ukończyła kurs pielęgniarek, obejmujący również praktyki w szpitalu, prowadzony przez panią Antoniewiczową. W jej mieszkaniu wielokrotnie odbywały się zajęcia teoretyczne tego kursu. Po jego ukończeniu była kierowniczką punktu sanitarnego dzielnicy Stare Miasto, przygotowanego na wypadek oblężenia Krakowa. Zebrała środki opatrunkowe dla tego punktu.

18 stycznia 1945 r. weszła w skład powstałej z inicjatywy Jerzego Wolnego Straży Obywatelskiej, która przez kilka dni – do czasu przejścia opieki nad miastem przez władze – stanowiła ochronę zbiorów wawelskich. W 1945 r. wstąpiła do PSL, będąc od wyzwolenia do 1947 r. przewodniczącą grodzkiej Sekcji Kobiet przy PSL. W 1946 r. kandydowała na posła do Sejmu Ustawodawczego z listy PSL w okręgu nr 46 (Kraków – miasto i powiat) oznaczonej nr. 4. Wyniki wyborów zostały sfałszowane, a samo kandydowanie z tej listy było aktem odwagi. W roku 1947 wystąpiła z PSL. Miała możliwość wyjazdu na Zachód, gdzie pozostał jej mąż Andrzej Sendorek, członek sztabu Lotnictwa Polskiego w Anglii, jednak nie uczyniła tego z powodu konieczności opieki nad chorą matką.

W roku 1949 r. uzyskała na UJ magisterium z geografii, a następnie ukończyła kurs bibliotekarzy szkolnych w Jarocinie. Początkowo pracowała jako nauczycielka geografii i biologii, a od 1955 r. jako bibliotekarka w VIII Liceum Ogólnokształcącym w Krakowie i po jego rozwiązaniu do emerytury w 1973 r. w Zespole Szkół Zawodowych. Przez pewien czas była także instruktorką biblioteczną dla szkół z ramienia Ogniska Metodycznego. W 1930 r. ukończyła kurs języka esperanto zorganizowany przez Komendę Chorągwi Harcererek. W roku 1935/36 – I kurs przewodników po Krakowie przy UJ. W 1948 r. – roczny kurs słowianoznawstwa przy UJ, a w 1973 r. kurs z zakresu historii sztuki. Od 1957 r. do końca życia była członkiem niezależnej drużyny dawnych instruktorów Kuźnia. Dorobek plastyczny po ojczymie – artyście malarzu Ignacym Pinkasie (1888-1935, legionista) – przekazała miastu Jasłu, księgozbiór po bracie Władysławie Sergiuszu Kazanowiczu miastu Wrocławowi, a ze swojej skromnej emerytury do końca życia wspomagała Fundusz im. S. Pigonia, przeznaczony na stypendia dla studentów z małych miejscowości.

Zmarła 22 stycznia 2003 r. w Krakowie. Została pochowana na cmentarzu Rakowickim.

Była odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi, Odznaką „Zasłużony Działacz Kultury”, Odznaką „Zasłużony dla miasta Wrocławia”. Miała tytuł Honorowego Obywatela miasta Jasła.

W 1934 r. zawarła związek małżeński z Andrzejem Sendorkiem. Małżeństwo to z powodu niemożności powrotu męża do Polski zakończyło się rozwodem w 1948 r. Ponownie wyszła za mąż w roku 1950 za Jerzego Wolnego (1913-1988, dr. inż. chemika, prac. AGH, żołnierza kamp. wrzesniowej i uczestnika konspiracji – ROCH i BCH).

MARIA KALICIŃSKA, JANUSZ WOJTYCZA

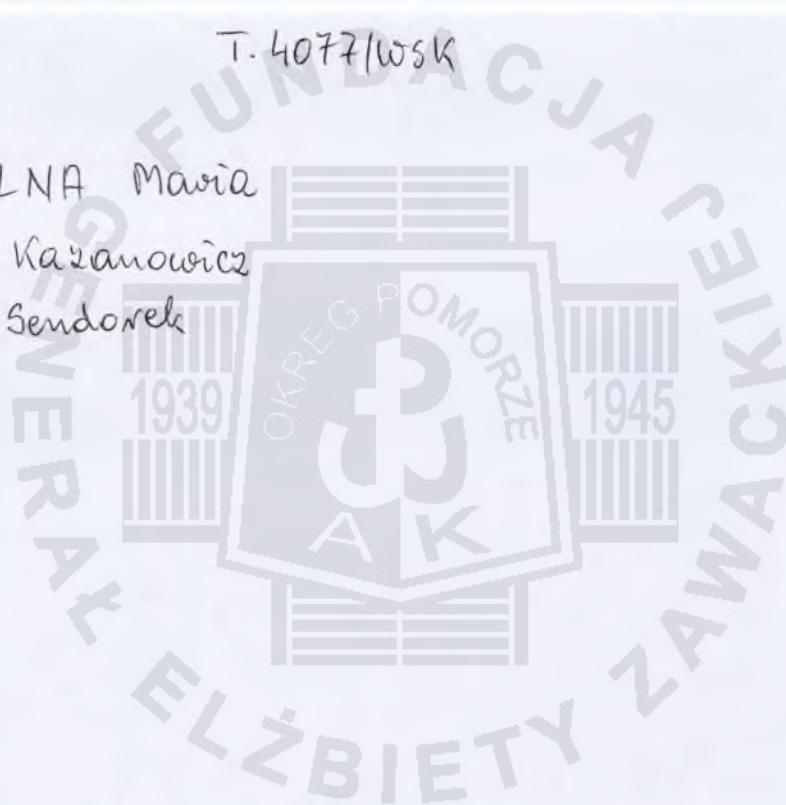
Pani

CZEKAMY NA WSPOMNIENIA

T. 4077/WSK

BCH
Kraków

WOLNA Maria
z d. Kazanowicz
Iv. Sendorek

BCH
Kraków

Wolna Maria "Mar" "Waligórska"
ur. 26 03 1914

geograf, bibliotekarka, instruktorka harcerska, Pracowała w RGO, w konspiracji w BCh i LZK, a także w konspiracyjnej Organizacji Harcerok.
Zmarła w Krakowie 22 01 2003.

Źr.: Małopolski Słownik Biograficzny ..., t. 10;

K.Wojt., 2006.

BCh
Kraków

Wolna Maria (1914 – 2003)
z d. Kazanowicz, I v. Sendorek

- przewodnicząca koła LZK w Krakowie, łączniczka i sanitariuszka, organizatorka konspiracyjnych lokali..

Źródło: Kalicińska Maria, Wojtycz Janusz, *Maria Wolna (1914-2003)*, /w/ Gazeta Wyborcz Kraków z 27 stycznia 2005r., rubryka Pożegnania;

K.Wojt., 2005r.

KOLNA Maria

